

1.6.2010

36

LAUSUNTO ALOITTEESTA VIHAPUHEEN NOLLATOLERANSSISTA

Terke 2010-1225

TJA Terveyslautakunta päättäneen antaa aloitteesta seuraavan esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

”Aloitteessa mainittu ongelma on terveydenhuollon toimialalla yleinen ja valitettavasti yleistynyt viime vuosina. Joissakin toimipisteissä vihapuhe ja uhkailu on miltei päivittäistä ja sillä on vakavia kielteisiä vaikutuksia mm. henkilökunnan jaksamiselle, terveydenhuollon julkisuuskuvalle ja terveydenhuollon organisaatioiden työnantajakuvalle.

Voimassa oleva lainsäädäntö mm. kansanterveyslaki, laki potilaan oikeuksista, työturvallisuuslaki, rikoslaki ja järjestyslaki ovat henkilökuntaan kohdistuvan uhkailun ja vainoamisen osalta keskenään ristiriitaisia. Potilaalla on oikeus hoitoon, käyttäytyipä hän lähes kuinka uhkaavasti tai väkivaltaisesti tahansa. Hoidon tarve tulee arvioida aina ja kiireellinen hoito tulee antaa. Samanaikaisesti terveydenhuollon organisaation tulisi taata henkilökunnalle terveellinen ja turvallinen työskentely-ympäristö sekä muiden potilaiden oikeus hoitoon. Lisäksi järjestyslain mukaan sairaalakiinteistöt ovat suurelta osin julkisia paikkoja, jolloin toiminnan harjoittajan mahdollisuudet erilaisten rajoitteiden käyttöön ovat rajalliset. Lisäksi potilaan tulee kyetä tunnistamaan (nimi näkyvillä) häntä palveleva työntekijä/viranhaltija, jolloin työntekijä ja hänen perheensä altistuvat työajan ulkopuolella tapahtuvalle häirinnälle ja uhkailulle.

Tilanne on sekä työntekijän että työnantajan kannalta ongelmallinen. Työntekijän altistuessa työtehtävissään uhkailulle ja vihapuheelle työnantajalla ei ole riittävästi keinoja tukea työntekijää. Laiton uhkaus ja kunnianloukkaus ovat rikosnimikkeinä asianomistajarikoksia, joista uhkauksen kohteen tulee itse tehdä tutkintapyyntö poliisille. Uhkailun ja häirinnän kohteeksi joutunut työntekijä ei kehotuksista huolimatta monestikaan tahdo kiihtyvän uhkailun pelossa tehdä tutkintapyyntöä poliisille. Tämä on työntekijän näkökulmasta katsottuna ymmärrettävää. Uhkailijalle jää tällöin kuitenkin käsitys, että uhkailu ja häirintä ovat riskitöntä, kun uhkailusta ei käytännössä seuraa mitään. Tämä puolestaan ”opettaa” uhkailuun taipuvaisia henkilöitä toimimaan niin jatkossakin.

Työnantajalla palvelujen järjestämisestä vastuullisena tahona tulisi olla

1.6.2010

lain mukainen mahdollisuus olla ajamassa asiaa työntekijän ja muiden helsinkiläisten potilaiden eduksi. Yksittäisen työntekijä joutuu ikään kuin kantamaan työnantajalle kuuluvan vastuun siitä, että uhkailija joutuu vastuuseen teostaan.

Uhkailun ja vainoamisen pelossa monet terveydenhuollon työntekijät ovat hakeneet ns. turvakieltoa tai osoitteenluovutuskieltoa maistraatista, jolloin heidän osoite- ja yhteystietonsa eivät ole helposti mahdollisen uhkailijan tai vainoajan saatavilla.

Terveyskeskus on pyrkinyt vaikuttamaan nykyisen tilanteen korjaamiseksi valtakunnallisella tasolla ja lainvalmistelussa nostamalla ongelmia esiin haastatteluissa, mediassa sekä sosiaali- ja terveysministeriön työryhmissä ja raporttien valmistelussa.

Tavoitteena vihapuheen nollatoleranssi on kannatettava. Terveydenhuollossa joudutaan vastaanottamaan uhkailevaa ja aggressiivista kielenkäyttöä. Eräissä tapauksissa psykiatrian toimialalla ja esimerkiksi dementiaa sairastavien potilaiden ollen kyseessä aggressiivisen puheen voidaan katsoa johtuvan henkilön sairaudesta eikä nollatoleranssia voida käytännössä toteuttaa.

Terveyskeskus tukee aktiivisesti työntekijää työpaikalla tapahtuneen uhkailun tai kotiin asti ulottuvan ns. stalking -vainon tapauksissa. Terveyskeskus on ohjeistanut menettelyt tutkintapyynnön tekemisestä poliisille ja myös rohkaisee ja tukee kohteeksi joutunutta ilmoituksen tekemisessä.

Terveyslautakunta kannattaa aloitteessa mainittua esitystä ja pitää tärkeänä, että Helsingin kaupungille luodaan selkeä toimintamalli ja määritellään vastuutahot, jotka kykenevät toimimaan nopeasti henkilökunnan tai luottamushenkilön joutuessa uhkailun tai muun vihapuheen kohteeksi sekä kykenevät tarjoamaan oikeudellista tukea uhkailun ja vihapuheen kohteeksi joutuvalle henkilölle nykyistä paremmin. Lisäksi Helsingin terveyskeskus pitää tärkeänä, että potilaan oikeuksia koskevaan lainsäädäntöön rinnalle lisätään myös potilaan velvollisuuksia käsitteleviä normeja.”

Terveysvaikutusten arviointi

Vihapuhe ja uhkailu kuormittavat merkittävästi niiden kohteeksi joutuvien henkilöiden jaksamista ja henkistä hyvinvointia. Uhkailu ja erilainen vainoaminen vähentävät myös työviihtyvyyttä ja saattavat jopa vaikuttaa henkilön sosiaalisiin suhteisiin työpaikalla ja kotona.

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarekatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

1.6.2010

Aloitteessa esitetyin toimenpitein voidaan ennalta ehkäistä luottamushenkilöihin ja työntekijöihin/viranhaltijoihin kohdistuvaa uhkailua ja vainoamista sekä lisäämään tällaisen toiminnan kohteeksi joutuneen henkilön tukea vainon aikana ja sen jälkeen. Tukitoimenpiteillä pyritään lisäämään uhrin kokemusta elämänsä hallinnasta. Tällä voidaan arvioida olevan myönteisiä terveysvaikutuksia erilaisen vihapuheen, uhkailun ja vainoamisen uhreiksi joutuneille.

Pöytäkirjanote kaupunginhallitukselle.

Lisätiedot:

Toivonen Aaro, turvallisuuspäällikkö, puhelin 310 42209

Esittelijä Valtuutettu Näre ja 41 muuta valtuutettua ovat tehneet seuraavan aloitteen työntekijöihin ja luottamushenkilöihin kohdistuvan vihapuheen nollatoleranssiksi:

"Kuntaliiton vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan kuntapäätäjistä lähes puolet on joutunut uhkailun kohteeksi ja osassa tapauksia myös läheisiä oli uhkailtu. Joskus myös valtuutetuille saattaa tulla yksittäisiin viranhaltijoihin kohdistuvia vihapuheen sävyttämiä panettelukirjeitä, mikä viittaa siihen, että jotkut virkamiehetkin saattavat kärsiä ns. stalkereista. Helsingin kaupungin turvallisuusstrategiassa viitataan Sisäministeriön Sisäisen turvallisuuden "Arjen turvaa"-o ohjelman turvallisuuskäsitteeseen, jossa jokaisen tulisi voida nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja velvollisuuksista ilman pelkoa ja turvattomuutta. Tämän oikeuden tulee koskea niin kuntalaisia kuin luottamushenkilöitä ja viranhaltijoitakin.

Uhkailun ja vihapuheen sävyttämä häirintä on tyypillisesti kirje-, sähköposti- ja nettihäirintää, joka lähetetään suoraan kohteelle ja/tai hänen läheisilleen ja/tai työtovereille. Tällainen vihapuhe voi olla suoraa, epäsuoraa, verhottuja tai ehdollisia uhkailuja, väärää syytöksiä, maineen tahrimista, nimittelyä ja seksuaalissävytteisiä loukkauksia. Stalker- eli vainotyyppisessä uhkailussa kohteen työtä ja/tai elämää seurataan toistuvasti ja pakkomielleisesti tunkeutuen siihen tavalla, joka tuottaa kohteelle seuratuksi tulemisen tunteen. Pelkkä suullinen ja kirjallinenkin seurailu saattaa herkistää uhrin kokemukselle oman elämänhallinnan menettämisestä. Juuri seurannan yllätyksellisyys ja intensiivisyys traumatisoi uhria ja altistaa posttraumaattiselle stressireaktiolle.

1.6.2010

Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa noin 15 % ihmisistä on havaittu joutuvan jossain vaiheessa elämäänsä vainoamisen kohteeksi. Vastikään valmistuneen väitöskirjan mukaan Suomessa opiskelijoista jopa puolet on joutunut tämän tyyppisen häirinnän kohteeksi. Kohteina ovat herkemmin naiset. Vihapuheen viljely voi olla myös työpaikkakiusaamisen muoto. Viime aikoina vihapuhetta on lietsonut varsinkin maahanmuuttokielteinen nettikeskustelu. Siinä on kaikuja 1930-luvun vihapuheen kyllästävästä Lapuan liikkeen ajasta, joka on ollut Suomen henkirikoshistorian synkintä vaihetta.

Kulttuurissamme vihapuheen uhri jätetään helposti yksin. Lainsäädännössämme ongelmaa ei ole riittävästi tunnistettu, vaan verbaalisia vainorikoksia käsitellään yleensä kunnianloukkauksina. Oikeuskäytännössäkkin tuomiota näyttää lieventävän se, jos uhri reagoi häirintään: puolustautuminen tulkitaan helposti osallisuutena. Koska vihapuhe näyttää nostaneen päätään, ei voida edellyttää että sitä pitäisi sietää mielin määrin. **Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Helsingin kaupunki ryhtyy toimiin vastuutahon määrittämiseksi vihapuheen uhriksi joutuneiden työntekijöiden ja luottamushenkilöiden suojelemista varten.** Tämä tavoite on syytä valmistella yhteistyössä poliisin kanssa ja liittää osaksi turvallisuusstrategiaa. Samalla paikallaan on selvittää ongelman laajuus, ja mikäli se osoittautuu odotettua laajemmaksi, tulee ryhtyä toimii lainsäädännön kehittämiseksi vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi.”

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarekatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504